

4. ÜNİTE: ÇEVRE VE TOPLUM

Afetlerin Oluşum Nedenleri, Dağılışı ve Etkileri

Doğada çeşitli coğrafi sebeplerle oluşan, can ve mal kayıplarına neden olan tabî olaylara **doğal afet** denir. Doğal afetlerin başlamasında ve bitmesinde insanın doğrudan bir etkisi yoktur çünkü bu olağan dışı olaylar doğanın kendiliğinden ortaya çıkardığı hareketlerdir. Aslında bu hareketler doğada her zaman var olan ancak can ve mal kaybına neden olduğunda afet boyutuna gelen tabî olaylardır. Başka bir açıdan bakıldığında, doğal olaylar gündelik yaşam düzenimizi dengede tutan bir unsurdur. Örneğin fay hatlarındaki küçük şiddetteki sarsıntılar enerji boşalmasını sağladıkları için daha büyük sarsıntıların yaşanmasına engel olur. Klimatolojik nedenli olan doğal afetlerde, örneğin yıldırım düşmesi ve şimşek çakması atmosferde birikmiş olan elektrik enerjisinin boşalmasına ve havadaki azotun toprağa geçmesine yardımcı olur. Böylece daha büyük felaketlerin önüne geçmiş olur.

- » Doğal afetlerin ne zaman başlayacağını kestirmek zordur fakat doğal afetlere karşı koruyucu önlemler alınabilir.
- » Doğal afetlerin etkileri ülkeden ülkeye değişiklik gösterir. Gelişmiş ülkeler, doğal afetlerden daha az zararla çıkarken geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelerde daha çok can ve mal kayıpları yaşanmaktadır.
- » Doğal afetlerin ortaya çıkmasında insanların dolaylı etkilerinden söz edebiliriz.
- » Örneğin orman içinde yakılan ateşin iyi söndürülmemesi büyük yangınların yaşanmasına ve ormanların yok olmasına neden olur.
- » Ulaşım yolları üzerinde yaşanan büyük kazalar, nükleer santral kazaları, dağ yamaçlarına yol yapımı ve tarla açma gibi faaliyetler sonucu yamaç dengesinin bozulmasıyla ortaya çıkan heyelanlar insanlardan kaynaklanan **beşerî nedenli doğal afetler** sınıfına girer. Doğal afetlerin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Doğada kendiliğinden ortaya çıkan büyük hareketlerdir.
 - Aniden ortaya çıkabildiği gibi hızları afetin özelliğine göre değişir. Deprem, Çığ gibi kısa süreli afetlerin yanında erozyon, kuraklık gibi daha uzun süreli afetler de vardır.
 - Etkileri ülkeden ülkeye değişir.
 - Başlamasında ve bitmesinde insanların doğrudan müdahalesi söz konusu değildir.
 - Büyük oranda can ve mal kaybına neden olurlar.
 - Tektonik kökenli doğal afetler olduğu gibi atmosfer koşullarına bağlı doğal afetler de vardır.
- Doğal afetler içinde en çok can ve mal kaybı depremler ile yaşanır. Depremler ülkemizde de en çok zarara sebep olan afetlerin başındadır. Bunun dışında seller, kasırgalar, hortumlar, tsunamiler de çok sayıda can ve mal kaybına neden olmaktadır.

Modern dünyada doğal afetlerin etkileri teknolojik bazı yeniliklerle en aza indirilmektedir. Bu anlamda coğrafi bilgi sistemleri özellikle heyelan, erozyon, sel ve taşkınları takip etmede oldukça önemlidir.

Afet öncesi alınacak tedbirleri şunlardır:

- » Afet yönetim sistemi kurmak,
- » Doğal afet erken uyarı sistemi geliştirmek,
- » Kamu spotları hazırlayarak afet konusunda halkı bilinçlendirmek,
- » Afet konusunda çalışmalar yapan sivil toplum örgütlerini desteklemek ve sayısını artırmak,
- » Gerekğinde tatbikat uygulamaları yaparak afet eğitimleri vermektir.
- » Bir afetin meydana geldiği esnada, arama çalışmaları yapmak veya çalışmalara katılmak, ilk yardım ve tedavi olanakları sağlamak için, ilaç, su ve yiyecek ihtiyacını karşılamak gibi görevleri yerine getirmek en önemli insanlık vazifemizdir